

- 1/ **Monika de Miranda**
Staza do zvezda
- 2/ **Andreja Dugandžić**
O revolucionarnoj aktivnosti žena
Opći spisi, Glavni odbor AFŽ BiH,
1945-1951
- 3/ **Alicia Grullon**
Udarna vest
- 4/ **SIDE kolektiv**
Dekodiranje otpornosti
- 5/ **Hristina Ivanoska**
Dokument nedostaje
Arhetip otvorena forma
- 6/ **Katja Kameli**
Alžirski roman 1, 2 i 3

Galerija Podroom
Trg republike 5/-1
Kulturni centar Beograda
Radno vreme: svakoga dana
osim nedeljom
od 12.00 do 20.00
www.kcb.org.rs

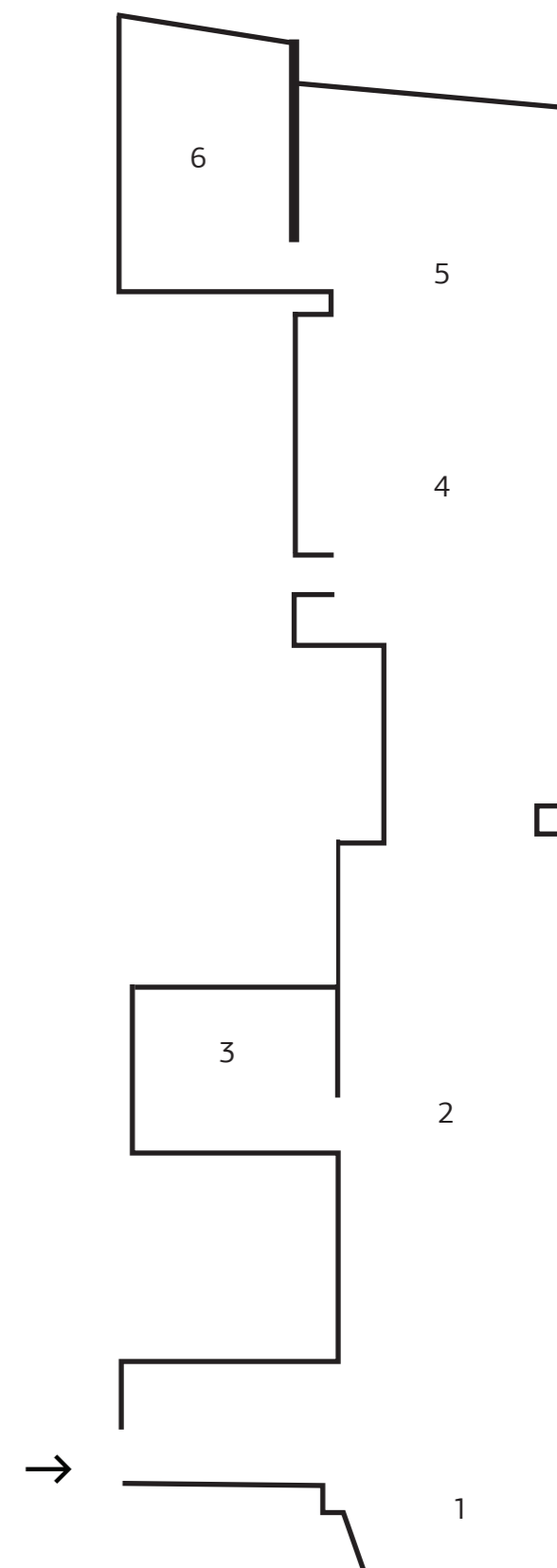

Arheologija otpora: Korektiv za budućnost

Umetnice: Andreja Dugandžić,
Alisija Grulon, Hristina Ivanoska,
Katja Kameli, Monika de Miranda,
SIDE kolektiv

Kustoskinja: Iva Kovač

25. 1 – 24. 2. 2024.

Eva Majevska (Ewa Majewska) u svojoj knjizi iz 2021. godine, *Feministički antifašizam: Kontrajavnosti zajedničkog* (*Feminist Antifascism: Counterpublics of the Common*), uvodi termin „slabi otpor“ koji se pozicionira nasuprot herojskih narativa o revolucionarnoj borbi koji su tokom tri stotine godina ispunjavali progresivnu imaginaciju. Ona odbacuje zastarelu ideju koja je formulisana onda kada su zamišljeni akteri istorijske promene bili isključivo sposobni, (uglavnom) beli, cis muškarci. Uzimajući kao svoje polazište Crni protest u Poljskoj i Međunarodni štrajk žena, Majevska opisuje neherojske strategije koje su „aktivirale više društvenih slojeva, a podrazumevale su ulične demonstracije, aktivnosti na društvenim medijima, umetnički rad, štrajkove, odbijanje izvršavanja kućnih dužnosti, umetničke akcije, pravne istrage i nove zakonske predloge“¹ po čemu su se ovi protesti isticali, a što je omogućilo i učešće ogromnog broja ljudi na globalnom nivou.

Na sličan način, Erika Čenovit i Maria Dž. Stefan (Erica Chenoweth, Maria J. Stephan), autorke veoma hvaljene studije *Zašto građanski otpor deluje: Strateška logika nenasilnog konflikta* (*Why Civil Resistance Works: The Strategic Logic of Nonviolent Conflict*), stavljaju naglasak na masovno učešće kao presudnu prednost u uspešnim političkim kampanjama. Na osnovu empirijskih podataka prikupljenih na globalnom nivou, a koji obuhvataju čitav 20. vek, ova knjiga sugeriše da nenasilne kampanje omogućavaju učešće širih društvenih slojeva, uključujući bazu učesnika u kojoj nisu samo sposobni, najčešće cis muškarci koji učestvuju u nasilnim borbama, a čime se omogućava veća raznolikost strategija otpora. Ovo istraživanje je sugerisalo da masovna podrška, između ostalog, podrazumeva i učešće različitih rodova, što je Čenovit kasnije i testirala zajedno sa svojim timom kada je u skup podataka uključila i rodnu varijablu (prikupljeni podaci su bili globalni, a prikupljanje je počelo od 1945. godine)². Neki od nalaza iz ovog istraživanja koji izazivaju zabrinutost ukazuju i na to da je kod kampanja u kojima je postojao istaknut pozitivan fokus na rodnoj jednakosti i značajnom učešću žena (bilo da su u pitanju bile nasilne ili nenasilne borbe), nakon njihovog neuspeha postojala tendencija pada u indikatorima rodne jednakosti.³ Tako se čini da zahtevi za jednakošću imaju tendenciju da kao reakciju izazovu konzervativno-patrijarhalni kontra-udar, zbog čega je još značajnije da progresivni, feministički, masovni i rodno jednaki oblici otpora postignu uspeh.

^[1] Majewska, Ewa. 2021. Feminist Antifascism: Counterpublics of the Common. London: Verso Books. Pg. 9

^[2] Rezultati ovog istraživanja treba da budu objavljeni u knjizi pod naslovom Pobunjenica XX: Žene na linijama revolucionarnog fronta (Rebel XX: Women on the Frontlines of Revolution), čija je koautorka Zoi Marks (Zoe Marks), dok je su sažeti prikaz i razgovori sa Činovit već dostupni. Početno istraživanje možete pogledati na: https://oneearthfuture.org/sites/default/files/documents/publications/Womens_Participation_Nonviolent_Campaigns_Digital_0.pdf i https://www.youtube.com/watch?v=rcl-bOFEj2qQ

^[3] Postoji nekolicina istaknutih primera kampanja ili društvenih pokreta koji su se zalagali za rodnu jednakost, a koji su uspeali da osvoje neki vid vlasti i da postignu opšti boljitak za žene u društvu.

Vraćajući se konceptu slabog otpora, u *Feminističkom antifašizmu*, Majevska nas na veoma pronicljiv način upoznaje sa pokretom *Solidarność* iz osamdesetih godina prošlog veka. Podseća nas kako je on pokrenut u znak solidarnosti sa Anom Valentinovič (Anna Walentynowicz), kranistkinjom iz brodogradilišta u Gdanjsku koja je otpuštena jer je protestovala zbog rasta cena hrane, kao i da su deo ovog pokreta tokom vremena bile i mnoge druge značajne žene. I pored toga, ovaj pokret bi se verovatno našao izvan skupa podataka o rodnoj jednakosti koje je prikupila Čenovit. Iako se uobičajeno shvata kao uspešan istorijski pokret sa velikim učešćem žena, *Solidarność* nije u Poljsku uveo dugoročnu rodnu jednakost. Baš naprotiv, današnje rukovodstvo ovog pokreta podržava najregresivnije politike nedavno poražene poljske vlade, kao što su ekstremna ograničenja reproduktivnih prava. Ovo (simbolično) brisanje žena otišlo je toliko daleko da se rukovodstvo organizacije pobunilo protiv korišćenja znaka *Solidarność* na nedavnim feminističkim⁴ protestima, kao i zbog korišćenja imena organizacije u umetničkom projektu *Nevidljive žene Solidarnosti* (Invisible Women of Solidarity) Sanje Iveković, koju su inspirisale prave žene uključene u poljski pokret *Solidarność*, pa je tako umesto apstraktnog prikaza muškarca koji na plakatu stoji ispred loga ove organizacije, stavila žensku figuru⁵.

Ukidanje reproduktivnih prava, manja dostupnost usluga socijalne zaštite i niži ekonomski standard opšte populacije u post-socijalističkom kontekstu idu ruku pod ruku sa simboličkim brisanjem žena koje su se tokom socijalizma borile za rodnu i društvenu jednakost. Borbe koje su pokrenule, u kojima su učestvovale i koje su vodile žene (od žena antifašističkog pokreta u Drugom svetskom ratu, borkinja u okviru antikolonijalnih napora i svakodnevnih borbi za prava migranata, žena i LGBT+ osoba u javnom prostoru) moraju se zabeležiti i ponavljati u istoriji. Žene su krojile svoju sudbinu, a to će činiti i u budućnosti putem bezbrojnih postupaka i aktivnosti odbijanja, prkosa i drugih oblika slabog otpora, baš kao i kroz učešće u nasilnim borbama.

U članku pod nazivom *Kritički feminizam u arhivama* (Critical Feminism in the Archives), Marika Sifor i Stejsi Vud (Marika Cifor, Stacy Wood) pišu o važnosti arhiva za društvene pokrete kao načina da se skrene pažnja na izostavljene ljude, koncepte i narative. Feministička umetnost se bavi feminističkom politikom, a veliki deo arhivskog rada (u širem smislu – kao doprinos istorizaciji, a ne isključivo kao dodavanje materijala postojećim ili kreiranje novih arhiva) podrazumeva istraživačke i dokumentarne prakse savremene umetnosti.

Ovo su pretpostavke koje su dovele do osmišljavanja izložbenog projekta *Arheologija otpora: Korektiv za budućnost*, i njegovog prvobitnog predstavljanja u okviru pro

^[4] Saznajte više na: https://jacobin.com/2018/03/poland-black-protests-womens-strike-abortion-pis

^[5] Za 12. izdanje festivala Grad žena 2006. godine, umetnica Sanja Iveković je realizovala javni projekat Pažnja: Žene na radu (Pozor: Ženske pri delu). Koristeći strategiju supstitucije, Iveković se u ovom radu bavila temom ideograma na kojima su prikazani muškarci, ali koji bi trebalo da se odnose na sve. Preoblikovala je saobraćajni znak za radove na putu i figuru osobe u pantalonama (koja se povezuje sa muškarcima) zamenila figurom osobe u suknji (koja se povezuje sa ženama).

grama 29. izdanja festivala Grad žena, koje je održano u oktobru 2023. u Ljubljani. Prerađena verzija ove izložbe koja će biti predstavljena beogradskoj publici uključuje radove čije su autorke Andreja Dugandžić, Katia Kameli, Monika de Miranda i Hristina Ivanoska, u kojima se istorijske ličnosti i pokreti ispituju i predstavljaju javnosti, kao i radove Alisije Grijon i Kolektiva SIDE (Alicia Grullon, SIDE collective) gde se osmišljavaju strategije intervenisanja u savremenu stvarnost. U svojoj knjizi *Arhivski zaokret u feminizmu* (The Archival Turn in Feminism), Kejt Ajhorn (Kate Eichorn) proklamuje da je „savremeni feminizam koliko podrška nasleđu mlađih generacija i odavanje pošte starijima, toliko i zamišljanje mogućih svetova današnjice i sutrašnjice i rad na njihovoj izgradnji.“⁶ Zato se u osnovi čitave serije događaja koji su deo projekta *Arheologija otpora: Korektiv za budućnost* nalazi retrospekcija, ali i agende okrenute ka budućnosti.

Alisija Grijon je umetnica, profesorka, autorka i organizatorka koja živi i radi u Bronksu, a kreira umetnost o ekologiji, politici, ljudskoj i izvan-humanoj dinamici i odnosima. Radovi Ališe Grijon izlagani su na brojnim grupnim izložbama, uključujući Osmi sprat, Muzej umetnosti u Bronksu, BRIC dom umetnosti i medija, El Muzeo del Bario i Univerzitet Kolumbija između ostalih (The 8th Floor, Bronx Museum of the Arts, BRIC House for Arts and Media, El Museo del Barrio, Columbia University). Dobijala je stipendije od Odseka za kulturnu delatnost Grada Njujorka i organizacije *Frenklin Furnes Arkajvz* (Franklin Furnace Archives).

Andreja Dugandžić je *kulturna radnica, istraživačica i umjetnica*. Živi u Sarajevu i radi u Udruženju za kulturu i umjetnost CRVENA. Već dugi niz godina istražuje istoriju i nasleđe ženskog antifašističkog pokreta u Jugoslaviji i bavi se njegovim umetničkim i političkim aplikacijama. Ko-autorka je online Arhiva antifašističke borbe žena Bosne i Hercegovine i Jugoslavije (www.afzarhiv.org), te jedna je od urednica Zbornika – Izgubljena revolucija : AFŽ između mita i zaborava. Svoj umjetnički rad razvija kroz tekst, performans i kolaž. Bila je jedna od članica legendarnog benda STARKE i dua Black Water and her Daughter.

Istraživačka interesovanja i umetnička praksa **Hristine Ivanoske** vezani su za pitanja potiskivanja, kontrole i konstrukcije kolektivnog sećanja u pogledu strategija ženskog otpora i politika. Ona često radi na interdisciplinarnom kritičkom istraživanju iskustva današnjih društvenih i političkih sistema i njihovog odnosa sa istorijom i teorijom. Ivanoska validira ručne radove kao što su gravura, vez, tkanje, grnčarstvo i izrada prekrivača kao medije političke i društvene vrednosti, i kao predstavljanje individualnih borbi i ograničenja.

Katia Kameli je francusko-alžirska umetnica. Nakon studija na Akademiji lepih umetnosti u Beču, diplomirala je 2000. godine na Visokoj nacionalnoj školi lepih umetnosti u Buržu (Ecole Nationale Supérieure des Beaux-Arts, Bourges). Diplomu postdiplomskih studija je stekla 2003. godine na programu za Nove medije Visoke škole lepih umetnosti (Ecole Supérieure des Beaux-Arts) u Marselju. Rad Katje Kamali tesno je povezan sa ličnim iskustvom dualnog identiteta, gde ona istražuje podvojenost i prostor „između“. Putem video-radova, fotografije i instalacije, ona ispituje intelektualne prostore, intersekcionalne identitete i njihovu izgradnju.

Kolektiv SIDE deluje na poljima politika kovanja i čišćenja, kultura, religija i umetnosti. Reč je o kolektivu koji hakuje, otima i rekreira kulturna, umetnička, religijska i politička miljea iz perspektive intersekcionalnog feminizma. Suosnivači Kolektiva SIDE jesu Samar Zugul, Benaz Alesfanipur, Safa Sad i Samar al Kerave.

Monika de Miranda je portugalska umetnica poreklom iz Angole, koja živi i radi na potezu Lisabon-Luanda. Ova filmska autorka, umetnica i istraživačica bavi se radom koji za temu ima urbanu arheologiju i afektivne geografije. Ona se na interdisciplinarni način bavi crtežom, instalacijom, fotografijom, filmom, videom i zvukom, u njihovim proširenim formama, a na granici između fikcije i dokumentarnosti. Diplomirala je na Odseku za vizuelnu umetnost i skulpturu Kembervil koledža za umetnost (London), a doktorat iz oblasti Studija umetnosti odbranila je na Univerzitetu Midlseks (London).

Iva Kovač radi kao programska direktorica festivala Grada žena od 2021. godine. Aktivna je kao vizuelna umetnica u Fokus Grupi od 2012, a kao kustokinja je do sada radila u Galeriji PM u Zagrebu od 2010. do 2012. i u Galeriji SIZ u Rijeci od 2013. do 2015. Takođe je od 2017. do 2021. bila kustoskinja u GSG-u u Rijeci gde je inicirala i (ko)uređivala prva tri broja GSG magazina za savremenu umetnost i društvena pitanja.

^[6] Eichorn, Kate. 2013. The Archival Turn in Feminism. Philadelphia. Temple University Press. Pg. X